

ירושלים, כ' באייר, תשס"ב

2 במאי, 2002

חוזר מס' ח-06-2076

(8713.doc)

לכבוד

התאגידים הבנקאיים

הנדון: מניעת הלבנת הון, זיהוי לקוחות וניהול רישומים

(ניהול בנקאי תקין, הוראה מס' 411)

מבוא

1. (א) הכרה נאותה של הלקוח איתו מנהל התאגיד הבנקאי עסקים, ובכלל זה הבנת עסקיו המנוהלים עם התאגיד הבנקאי או באמצעותו, חיונית למניעת הלבנת הון באמצעות המערכת הבנקאית, ולניהולו התקין של התאגיד הבנקאי.
- (ב) מעורבותו של תאגיד בנקאי בהלבנת הון עלולה לפגוע בשמו הטוב ובאמון הציבור בו ובמערכת הבנקאית כולה. ללא בדיקה מעמיקה של זהות הלקוח, עלול התאגיד הבנקאי להיחשף לסיכונים מוניטין, לסיכונים תפעוליים, לסיכונים משפטיים ולסיכונים אחרים. כללים נאותים לעניין הכרת הלקוח מסייעים בהגנה על המוניטין של התאגיד הבנקאי ועל האמינות של המערכת הבנקאית, בכך שהם מקטינים את הסיכוי שהתאגיד הבנקאי ייהפך לכלי או לקרבן של פשע וכתוצאה מכך ייפגע; לפיכך להנהגת מדיניות נאותה בנושא "הכר את הלקוח" (know your customer) חשיבות ניכרת לא רק למלחמה בהלבנת הון אלא גם ליציבות ולאמינות של המערכת הבנקאית.
- (ג) לאור האמור לעיל, על רקע המלחמה הבינלאומית בהלבנת הון והביטוי שניתן לה בחקיקה בישראל, לאור האמור בהנחיות ועדת באזל בנושא Customer Due Diligence For Banks ולאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות, תיקנתי את ההוראה הנ"ל כמפורט להלן.

התיקונים להוראה

2. (א) דירקטוריון של תאגיד בנקאי חויב לקבוע מדיניות בנושא "הכר את הלקוח" תוך התייחסות לסוגיות של קבלת לקוחות, הגדרת סוגי לקוחות ולעניינים נוספים, כמפורט בהוראה. על התאגיד הבנקאי לקיים חלוקת סמכויות נאותה להבטחת יישום המדיניות שקבע (סעיפים 4, 5 להוראה).
- (ב) הנהלת תאגיד בנקאי חויבה בקביעת נהלים בנושא "הכר את הלקוח" בהתאם למדיניות שקבע הדירקטוריון ולהערכת הסיכונים, תוך התייחסות לנושאים המוסדרים בהוראה (סעיף 6 להוראה).

דברי הסבר

המדיניות והנהלים בנושא "הכר את הלקוח" יבטיחו סטנדרטים אתיים ומקצועיים במטרה למנוע ניצול התאגיד הבנקאי, בכוונה או שלא בכוונה, על-ידי גורמים פליליים לצורכי הלבנת הון.

3. הוטלה על האחראי למילוי חובותיו של תאגיד בנקאי לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון חובה להגיש להנהלה דוח הערכה שנתי לגבי יישום מדיניות התאגיד הבנקאי ונהליו בנושא "הכר את הלקוח" (סעיף 7 להוראה).

דברי הסבר:

ההתייחסות בהוראה היא לאחראי על-פי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון.

4. נקבעו עקרונות בסיסיים של "הכר את הלקוח" שעל התאגיד הבנקאי לכלול במסגרת מערך ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית שלו (סעיף 8 להוראה).

5. נאסר על תאגיד בנקאי לפתוח חשבון עבור לקוח טרם שנקט באמצעים סבירים לקבוע את זהות בעל החשבון, הנהנים האחרים בו ומיופי הכוח של הלקוח, וכן עבור לקוח הפועל עבור צד שלישי אשר אינו מוסר את המידע הנדרש לגבי אותו צד שלישי (סעיף 9(ב) להוראה).

6. תאגיד בנקאי חויב ברישום פרטי הזיהוי של ערב, כמפורט בהוראה (סעיף 10 להוראה).

7. נקבע כי על תאגיד בנקאי לקבוע הסדרים מיוחדים בפתיחת חשבונות של לקוחות בבנקאות פרטית (סעיף 12 להוראה).

דברי הסבר:

תאגיד בנקאי המציע שירותי בנקאות פרטית חשוף במיוחד לסיכון מוניטין ולכן עליו לבצע בדיקות מעמיקות יותר לזיהוי לקוחותיו אלה. שירותי בנקאות פרטית מאופיינים במתן יחס אישי מועדף בניהול החשבון לבעלי עושר פיננסי. שירותים כאמור יכול שיתאפיינו, בין היתר, על ידי ניהול החשבון בדיסקרטיות, ניהול החשבון באמצעות צוות מיוחד ושירות בזמנים שמעבר לשעות הפתיחה הרגילות בסניף.

8. הוטלה על תאגיד בנקאי חובה לקבוע נהלים לעניין שמירת המידע ההכרחי לאימות זהותו של לקוח ומהות עסקיו, תוך התייחסות למקור המידע, תקופת שמירתו, סוג הלקוח והצפי לגבי היקף הפעילות בחשבון, וכן לבצע סקירות להבטחת קיומו של מידע מתאים ומעודכן (סעיף 13 להוראה).

דברי הסבר:

על-מנת להבטיח שמסמכים שנתקבלו בעת פתיחת החשבון יישארו מעודכנים ורלוונטיים, על התאגיד הבנקאי לבצע סקירות של המסמכים הקיימים. הזמן הראוי לעשות זאת הוא, למשל, כאשר עומדת להתבצע עסקה משמעותית, כאשר הסטנדרטים לגבי דרישת מסמכי לקוח משתנים, או כאשר יש שינוי משמעותי באופן התנהלות החשבון. בכל מקרה בו מתגלה לתאגיד הבנקאי כי חסר לו מידע משמעותי לגבי לקוח קיים עליו לנקוט בכל הצעדים על-מנת להבטיח השגת מידע זה בהקדם.

9. תאגיד בנקאי חויב במעקב שוטף אחר פעילות בחשבונות על-מנת להחליט אם היא עולה בקנה אחד עם ציפיותיו לגבי הפעילות בחשבון. התאגיד הבנקאי חוייב בניהול מערכת לאיתור פעולות בלתי רגילות בכל חשבונות לקוחותיו (סעיף 14 להוראה).

דברי הסבר:

כחלק מחובתו להכיר את לקוחותיו, על התאגיד הבנקאי לקיים מעקב שוטף אחר הפעילות בחשבונות. תאגיד בנקאי יכול לפקח באופן יעיל אחר הסיכונים ולהפחיתם ולהבטיח שיהיו לו אמצעים לזהות עסקאות בלתי רגילות, רק אם יש לו הבנה טובה לגבי פעילותם הרגילה והסבירה של לקוחותיו. איתור הפעולות הבלתי רגילות יכול להיעשות, למשל, באמצעות הצבת מגבלות לסוגי חשבונות מסויימים ומעקב אחר חריגה ממגבלות אלה. סוגי פעילות מסויימים יסבו את תשומת לבו של התאגיד הבנקאי לאפשרות שהלקוח מנהל עסקאות בלתי רגילות. פעולות אלו יכללו, בין השאר, עסקאות נעדרות הגיון כלכלי או עסקי, או פעולות בהיקפים ניכרים שאינם מתיישבים עם פעילותו הצפויה של הלקוח בחשבון.

10. תאגיד בנקאי חויב לקבוע כללים בנהליו ולקיים מערך מאורגן של בקרה על חשבונות של לקוחות בסיכון גבוה (לעניין איסור הלבנת הון), ולהגביר את המעקב אחר חשבונות אלו באמצעות הפעלת מערך אינדיקטורים בהתחשב בסוג הלקוח, ברקע של הלקוח, המדינה ממנה מועברים הכספים וסוגי הפעולות (סעיף 15 להוראה).

11. הוטלה על תאגיד בנקאי חובה לרשום את השם ואת מספר הזהות של מבצע פעולה שסכומה פחות מ- 50,000 ש"ח בחשבון שאינו רשום בו כבעלים או כמורשה חתימה, תוך מתן אפשרות להסתפק במקרים אלו ברישום הפרטים שמסר מבצע הפעולה (סעיף 16(ב)(1) להוראה). נקבע כי בעסקה של פירעון שיק במזומן בסכום של 10,000 ש"ח או יותר על-ידי מבצע פעולה כאמור בתאגיד הבנקאי יש לרשום את הפרטים האמורים בסעיף קטן (ב) להוראה על-פי מסמך מזהה, שהעתק מצולם שלו יישמר בתאגיד הבנקאי (סעיף 16(ב)(2) להוראה).

דברי הסבר

סעיף 2(ז) לצו איסור הלבנת הון מטיל חובה על תאגיד בנקאי לרשום פרטים מסויימים לגבי פעולה שאינה חייבת בדיווח לפי סעיף 8 לצו, שסכומה 50,000 ש"ח או יותר, בחשבון שמבצע הפעולה אינו רשום בו כבעלים, כמורשה חתימה או כערב. בהוראה נקבעה חובת רישום פרטים אלה גם עבור פעולות כאמור שסכומן נמוך מ- 50,000 ש"ח, וניתן להסתפק ברישום פרטי הזיהוי שמסר מבצע הפעולה.

בשל הסיכון הכרוך בפירעון שיק במזומן לעניין הלבנת הון, ולעניין עבירות מרמה וזיוף, נקבע כי במקרה של פירעון כאמור בסכום של 10,000 ש"ח או יותר יש לרשום את הפרטים תוך שמירת העתק מהמסמך המזהה הרלוונטי.

12. נקבעו כללים מסויימים לגבי חשבונות ממוספרים, כמפורט בהוראה (סעיף 18 להוראה).

דברי הסבר:

חשבונות ממוספרים הם חשבונות שזהות בעליהם ידועה לתאגיד הבנקאי אולם במקום הפרטים המזהים מופיעים מספרים או שמות קוד בחלק מרישומי התאגיד הבנקאי. בשל החשש לשימוש בחשבונות כאמור לצורכי הלבנת הון, נקבע כי חשבונות אלו יהיו כפופים

לאותם כללי "הכר את הלקוח" הנהוגים לגבי כלל החשבונות, וכי למרות שחשבונות אלו מציעים הגנה נוספת מפני חשיפת זהות הלקוח, זהות זו תהיה ידועה למספר עובדים אשר יבטיח הפעלת בדיקה מעמיקה ונאותה לזיהוי הלקוח ולמעקב אחר פעולותיו לצורך איתור פעילות בלתי רגילה.

13. תאגיד בנקאי חויב בהבנת מערכת היחסים בין הגורמים הקשורים לחשבונות המנוהלים על ידי נאמן (סעיף 19 להוראה).

דברי הסבר:

על-אף שהשימוש בחשבונות המנוהלים באמצעות נאמן הוא לגיטימי, קיים חשש כי ייעשה שימוש בחשבונות אלו גם במטרה לעקוף את הליכי הזיהוי בתאגיד הבנקאי, ועל-כן חיוני כי התאגיד הבנקאי יבין את מערכת היחסים בין הגורמים הקשורים לחשבונות כאמור.

14. תאגיד בנקאי חויב לנקוט במשנה זהירות בעסקאות היוזמות על-ידי חברות שחלק גדול מהון מורכב ממניות למוכ"ז. (סעיף 20 להוראה).

דברי הסבר:

על התאגיד הבנקאי לעמוד על המשמר במניעת ניצול האפשרות של הקמת תאגידים כשיטה לניהול חשבונות אנונימיים, ולפיכך חשוב שיזהה את המוטבים ואת בעלי השליטה על הכספים. מאחר וקיומן של מניות למוכ"ז עלול להקשות על זיהוי כאמור, על תאגיד בנקאי לנהוג במשנה זהירות במקרים מסוג זה.

15. נקבעו הסדרים הנוגעים ללקוחות מחו"ל החשופים מבחינה ציבורית, כמפורט בהוראה (סעיף 21 להוראה).

דברי הסבר:

בנייר של ועדת באזל נקבע כי יחסים עסקיים עם יחידים המחזיקים בתפקידים ציבוריים חשובים או עם אנשים או חברות הקשורים לאותם אישי ציבור עלולים לחשוף את התאגיד הבנקאי לסיכוני מוניטין ו/או סיכונים משפטיים משמעותיים. אנשים המחזיקים בתפקידים ציבוריים הם, בין היתר, ראשי מדינות וערים, פוליטיקאים בכירים, שופטים בכירים, קציני צבא בכירים ופקידים בכירים במפלגות. קיים חשש, במיוחד במדינות שהשחיתות נפוצה בהן, שבעלי תפקידים אלו ינצלו לרעה את כוחם לטובת התעשרותם הבלתי חוקית באמצעות קבלת שוחד, רמאויות וכו'.

מהמלצות ועדת באזל עולה נורמת זהירות מיוחדת בטיפול באנשי ציבור, שכן כפי שועדת באזל מנמקת זאת, קבלה וניהול כספים של איש ציבור מושחת עלולים להזיק קשות למוניטין של התאגיד הבנקאי ולערער את אמון הציבור בסטנדרטים המוסריים של המערכת הפיננסית, זאת מאחר שמקרים מסוג זה זוכים להתייחסות נרחבת בתקשורת ולתגובה ציבורית חזקה. בנוסף, התאגיד הבנקאי עלול להיתבע על ידי המדינה הקשורה לעניין או על ידי קורבנות המשטר בגין נזקים שנגרמו להם.

16. נקבע כי על תאגיד בנקאי קורספונדנט (הנותן שירותים לבנק אחר בחו"ל) להכיר ולהבין את מהות עסקיהם של הבנקים הרספונדנטים שלו, כמפורט בהוראה, ונאסר על תאגיד בנקאי לנהל קשרי קורספונדנט עם מוסד פיננסי שאינו מפקח לעניין איסור הלבנת הון וכן עם בנק

הרשום במקום בו אין לבנק נוכחות פיזית, אלא אם הוא קשור לקבוצה בנקאית מפוקחת (סעיף 22 להוראה).

דברי הסבר:

באמצעות בנקאות קורספונדנטית יכול בנק בחו"ל לנהל עסקים ולספק שירותים שאינו מציע ישירות במקומות בהם אין לו נוכחות פיזית. במקרה שיתגלה כשל לעניין הלבנת הון, התאגיד הבנקאי יהיה חשוף לסיכוני מוניטין, לסיכונים תפעוליים, לסיכונים משפטיים ולסיכונים אחרים, גם אם פעל עבור בנק רספונדנט.

17. תאגיד בנקאי חויב בדיווח לפיקוח על הבנקים על מקרים מיוחדים מהותיים אשר דווחו לרשות המוסמכת, ויש בהם כדי לסכן את יציבותו או שמו הטוב, על כל חקירה בעלת השלכות לעניין הלבנת הון המתנהלת נגדו או נגד תאגיד בשליטתו, בארץ או בחו"ל, וכן בדיווח חודשי על מספר הדיווחים שהועברו לרשות לפי סוגיהם (סעיף 25 להוראה).

תחילה

18. (א) תחילת התיקונים להוראה על-פי חוזר זה היא לא יאוחר מ- 1.9.02. (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א):

(1) לעניין סעיפים 14(א)-(ב) ו-15(ב) ולעניין חשבונות אשר נפתחו לפני מועד תחילת התיקונים להוראה זו, מועד תחילת האמור בסעיפים 15, 19, 20, 21, 22 ו- 26 להוראה הוא לא יאוחר מ- 1.9.03.
(2) תחילת סעיף 27(ב) היא לא יאוחר מיום 1.1.03.

עדכון הקובץ

19. מצ"ב דפי עדכון לקובץ הוראות ניהול בנקאי תקין. להלן הוראות העדכון:

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
(5/02) [24] 300-2-4	(1/02) [23] 300-2-4
(5/02) [7] 411-1-7	(5/98) [6] 411-1-3
(5/02) [1] 499-10	-----

בכבוד רב,
יצחק טל
המפקח על הבנקים